

Рецензия

на дисертация

на Илияна Петрова

Задочна докторантка към Катедра „Политология“

на Софийски университет „Св. Климент Охридски“

От: Доц. дн Петя Пачкова

Югозападен университет „Неофит Рилски“

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор по политология“

1. Общи бележки.

Дисертацията на докторантката Илияна Петрова е посветена безспорно на много интересен въпрос от сферата на съвременната сравнителна политология. Вече много години в политическите науки у нас и в Европа се спори какви са критериите за оценка на дейността на правителствата, партиите или коалициите. По този въпрос авторите са по-често разделени, отколкото имат общи позиции. Една голяма група смята, че правителствата трябва да бъдат оценявани спрямо собствените си политически програми и ангажиментите, които поемат пред избирателите. Втората група се ориентира към по-практически подход, а именно изборът на определени икономически и социални индикатори.

Първата група автори смятат, че ако се вземат като отделни обекти на анализ политическите програми и техните изпълнения, това по-правилно би оценило политическата ефективност на дейността на правителствата. Вторите, напротив, преценяват, че ако се използват едни и същи индикатори това ще даде възможност по-точно да се оцени реалният принос за дейността на всяко правителство и да се направят убедителни международни сравнения. Тъй като авторката се е ангажирала в заглавието на дисертационния труд с понятието „политическа ефективност“, тя според мен би трябвало да се придържа повече към първата група автори. Разбира се, тук правя уговорката, че понятието „политическа ефективност“ само по себе си е недостатъчно изследвано, което очевидно е поставило авторката в много сложна ситуация.

Изборът на тема, обаче, следва да бъде приветстван въпреки сложните теоретични и практически трудности и въпреки факта, че авторката е навлязла в теоретични дебри, които са достатъчно комплексни и нееднозначни. Намирам, че проучената литература и научният апарат отговарят на критериите за подобна докторска дисертация.

2. Практическа приложимост.

За разлика от други дисертационни трудове за степента „Доктор по политология“, авторката не се е задоволила само с теоретични и схематични обобщения, а е приложила своите изводи върху четири конкретни български правителства. Това безспорно прави дисертацията много интересна, тъй като става дума за абсолютно конкретни политически сили, които са упражнявали властта в България при много сложни вътрешни и международни условия и в процес на огромна обществена трансформация.

Именно в тази част намираме и най-големия принос на работата. Използвайки система от индикатори за сравнителна оценка за дейността на тези правителства, авторката е постигнала точно това, което според мен е и най-важната ѝ цел – да се избегне конюнктурен и пристрастен анализ и да се стигне до обективна оценка, независима от типа политическа сила или типа правителство. Въпреки че могат да се направят много конкретни бележки по използваните индикатори, този подход очевидно може да се предложи за широко приложение в нашата политическа практика – и като анализ, и като публицистична и гражданска оценка.

Разбира се, ще породят много дискусии изводите, направени за правителството на Иван Костов (1997-2001 г.), тъй като през тези години са извършени гигантски реформи - форсиране на приватизации, смяна на моделите в здравеопазването и пенсионното осигуряване, които сами по себе си са променили параметрите на много от изследваните фактори. Тук авторката видимо не е успяла да оцени спецификата на момента и да направи стабилна и солидно обоснована връзка между извършените реформи и състоянието на някои основни икономически и социални показатели.

3. Основни приносни моменти.

Намирам няколко научни извода, които могат да бъдат признати на авторката като приноси към политическите науки.

Първо, измерването на това, което авторката разбира под понятието „политическа ефективност“ чрез система от социални и икономически фактори очевидно може да се приеме като новаторско. Вярно е, че както вече посочих, става дума за твърде дискусийна тема, но тук по-скоро трябва да се оцени смелостта на авторката, отколкото неизбежно възникващите

въпросителни около подбора на индикатори, количественото им остойносттаване и системното им обвързване.

Второ, важен приносен момент е съпоставката на четири български правителства, които са изследвани на базата на избраната група индикатори. Този анализ има безспорно практическа стойност, и което е по-важно, изводите са по-лесно доказуеми, отколкото при по-общия абстрактен анализ.

Трето, въпреки че по тази част имам доста критични бележки приемам, че повечето използвани индикатори са международно приети и те се използват при сравнителните анализи на редица авторитетни международни организации като Международния валутен фонд, Световната банка, Евростат и др. Това че авторката е използвала конкретен емпиричен материал на тези организации и на Националния статистически институт е допълнителен комплимент към извършената работа.

4. Критични бележи.

Най-сериозна критика към дисертантката може да бъде отправена във връзка с изясняването на редица термини и теоретични понятия. Така, например, спорна остава оценката за понятието „политическа ефективност“, която авторката би трябвало да анализира по-подробно като се опре на заключенията на редица български и чуждестранни автори. Като цяло, тази част на дисертацията би могла да бъде по-пълна и да се опре на повече авторски тези.

Второ, много важен аспект на дисертационния труд е да бъдат оценени особеностите на дейността на четирите изследвани правителства – доколко тяхната дейност е зависела от конюнктурни фактори или от различни форсмажорни обстоятелства. Така, например, правителството на Саксбургготски (2001-2005 г.) е било силно стимулирано от позитивните очаквания на инвеститорите, от влизането на България в НАТО (2004 г.) и перспективата за членство в Европейския съюз (2007 г.). Също така правителството на Тройната коалиция (2005 – 2009 г.) е изпитало ударите на глобалната финансова криза, което е довело до сриване на основни икономически и социални показатели, особено към финала на периода около 2009 г. Ефектите от кризата върху началната рамка на планиране и работа на първото правителство на Бойко Борисов (2009 – 2013 г.), от своя страна, имат непосредствена тежест на независима променлива. Тук очевидно авторката е могла да задълбочи анализа като отчете тези важни ситуационни фактори на промяната.

Трето, мисля, че подлежи на допълнение и по-нататъшно развитие системата от индикатори, които авторката използва. Така, например, биха могли да се използват редица международни сравнителни оценки и индикатори, които са особено значими, както за българската политическа практика, така и за международните институции. Например – корупционният индекс или индексът за свобода на медиите. Бих предложила на авторката да помисли и върху потенциала на социалните индикатори, чието значение принципно е намаляло за сметка на чисто макроикономическите и бюджетни регулатори.

5. Заключение.

Въпреки отправените критични бележки, намирам че дисертантката Илияна Петрова се е справила като цяло с поставената задача. Авторката е проявила творческа смелост и въображение. Признавам, че по-големият принос на Илияна Петрова е в поставянето на редица нови научни проблеми, свързани със сравнителната политология и в лансирането на иновативни подходи към тях, отколкото че е намерила решение на всички тези въпроси. Така или иначе, дисертационният труд буди несъмнен интерес и във всички случаи е крачка напред при изясняване на методологията за изследване на дейността на правителствата.

Това е основанието да предложи на почитаемото научно жури да даде на Илияна Петрова образователната и научната степен „Доктор по политология“.

Подпис:

/Доц. дн Петя Пачкова/